Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (druga izba)

z dnia 16 lipca 2015 r.*

Odesłanie prejudycjalne — Porozumienia, decyzje i uzgodnione praktyki — Sposób podziału klientów na rynku prywatnych funduszy emerytalnych — Istnienie ograniczenia konkurencji w rozumieniu art. 101 TFUE — Wpływ na handel między państwami członkowskimi

W sprawie C-172/14

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Înalta Curte de Casație și Justiție (Rumunia) postanowieniem z dnia 13 lutego 2014 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 7 kwietnia 2014 r., w postępowaniu:

ING Pensii – Societate de Administrare a unui Fond de Pensii Administrat Privat SA

przeciwko

Consiliul Concurenței,

TRYBUNAŁ (druga izba),

w składzie: R. Silva de Lapuerta (sprawozdawca), prezes izby, J.C. Bonichot, A. Arabadjiev, J.L. da Cruz Vilaça i C. Lycourgos, sędziowie,

rzecznik generalny: N. Wahl,

sekretarz: I. Illéssy, administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 11 lutego 2015 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

— w imieniu ING Pensii – Societate de Administrare a unui Fond de Pensii Administrat Privat SA przez I. Hrisafi oraz R. Vasilache, avocați,

— w imieniu Consiliul Concurenței przez B. Chirițoiu, A. Atomi oraz A. Gunescu, działających w charakterze pełnomocników,

— w imieniu rządu rumuńskiego przez R.H. Radu, A. Buzoianu oraz A.G. Văcaru, działających w charakterze pełnomocników,

— w imieniu Komisji Europejskiej przez A. Biolana, M. Kellerbauera oraz L. Malferrariego, działających w charakterze pełnomocników,

* Język postępowania: rumuński.

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 23 kwietnia 2015 r.,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 101 ust. 1 lit. c) TFUE.

2 Niniejszy wniosek został przedstawiony w ramach postępowania toczącego się między ING Pensii – Societate de Administrare a unui Fond de Pensii Administrat Privat SA (zwaną dalej „ING Pensii" lub „spółką ING Pensii"), spółką zarządzającą prywatnym funduszem emerytalnym, a Consiliul Concurenței (urzędem ds. konkurencji) w przedmiocie wniosku o stwierdzenie nieważności decyzji tego urzędu nakładającej na tę spółkę grzywnę za uczestnictwo w porozumieniu mającym na celu ograniczenie konkurencji na rumuńskim rynku prywatnych funduszy emerytalnych.

Ramy prawne

Prawo rumuńskie

3 Artykuł 5 ustawy nr 21/1996 o konkurencji, ze zmianami (*Monitorul Oficial al României*, część I, nr 240 z dnia 3 kwietnia 2014 r., zwanej dalej „ustawą nr 21/1996"), stanowi:

„(1) Zakazane są wszelkie – wyraźne lub milczące – porozumienia między przedsiębiorstwami czy związkami przedsiębiorstw, decyzje związków przedsiębiorstw i wszelkie praktyki uzgodnione, których celem lub skutkiem jest zapobieżenie, ograniczenie lub zakłócenie konkurencji na rynku rumuńskim lub na jego części, w szczególności te, które polegają na:

[…]

c) podziale rynków lub źródeł zaopatrzenia […]".

4 Ustawa nr 411/2004 o prywatnie zarządzanych funduszach emerytalnych, ze zmianami (*Monitorul Oficial al României*, część I, nr 482 z dnia 18 lipca 2007 r., zwana dalej „ustawą nr 411/2004"), reguluje utworzenie tych funduszy emerytalnych, ich organizację, funkcjonowanie i nadzór nad nimi. Przystąpienie do zarządzanego prywatnie funduszu emerytalnego, w sytuacji gdy jest obowiązkowe, odbywa się pod kontrolą Casa Națională de Pensii și alte Drepturi de Asigurări Sociale (krajowego urzędu ds. emerytur i innych świadczeń z ubezpieczenia społecznego, zwanego dalej „CNPAS").

5 Na mocy ustawy nr 411/2004 Comisia de Supraveghere a Sistemului de Pensii Private (komisja nadzoru nad systemem emerytur prywatnych) w okresie od 25 lipca do 9 października 2007 r. zatwierdziła 18 spółek, których celem było zarządzanie prywatnymi funduszami emerytalnymi, przy czym każda z tych spółek mogła zarządzać wyłącznie jednym funduszem emerytalnym w Rumunii.

6 Artykuł 30 ustawy nr 411/2004 stanowi:

„(1) Osoby poniżej 35. roku życia […], które należą do publicznego systemu emerytalnego, są zobowiązane przystąpić do funduszu emerytalnego.

[…]".

7 Artykuł 31 tej ustawy ma następujące brzmienie:

„Dana osoba nie może w tym samym czasie należeć do kilku funduszy emerytalnych regulowanych niniejszą ustawą i może mieć tylko jedno konto w funduszu emerytalnym, w którym uczestniczy […]”.

8 Artykuł 32 wspomnianej ustawy przewiduje:

„(1) Członkiem funduszu emerytalnego zostaje się poprzez podpisanie indywidualnego aktu przystąpienia, z własnej inicjatywy lub w wyniku przypisania do funduszu przez instytucję odpowiedzialną za rejestracje.

(2) Przy podpisywaniu aktu przystąpienia uczestnicy zostają poinformowani o warunkach systemu prywatnych emerytur, w szczególności odnośnie do praw i obowiązków stron zaangażowanych we wspomniany system, do ryzyka finansowego, technicznego i innej natury, jak również do charakteru i podziału tego ryzyka.

[…]”.

9 Artykuł 33 tej samej ustawy stanowi:

„(1) Każdy, kto nie przystąpił do funduszu emerytalnego w terminie czterech miesięcy od daty, w której był zobowiązany do tego ustawowo, zostaje losowo przypisany do funduszu emerytalnego przez instytucję odpowiedzialną za rejestracje.

(2) Losowy przydział osób jest proporcjonalny do liczby uczestników w funduszu emerytalnym w dniu przydziału.

[…]”.

10 Artykuł 5 rozporządzenia komisji nadzoru nad emeryturami prywatnymi nr 18/2007 w sprawie pierwotnego przystąpienia i rejestracji członków zarządzanych prywatnie funduszy emerytalnych, ze zmianami (*Monitorul Oficial al României*, część I, nr 746 z dnia 2 listopada 2007 r., zwanego dalej „rozporządzeniem nr 18/2007”), stanowi:

„(1) Wybór funduszu emerytalnego zarządzanego prywatnie stanowi indywidualny wybór członka.

(2) Przystąpienie do prywatnego funduszu emerytalnego odbywa się z inicjatywy członka lub w następstwie jego losowego przydzielenia przez CNPAS, w sytuacji gdy przystąpienie do prywatnego funduszu emerytalnego jest obowiązkowe.

[…]

(6) Pierwotna procedura przystępowania do funduszy emerytalnych zarządzanych prywatnie rozpoczyna się w dniu 17 września 2007 r., a kończy się w dniu 17 stycznia 2008 r.”.

11 Artykuł 21 rozporządzenia nr 18/2007 stanowi:

„(1) W razie zgłoszenia w ramach sporządzanego dwa razy w miesiącu przez jeden podmiot zarządzający lub kilka sprawozdania, że dana osoba podpisała kilka indywidualnych aktów przystąpienia, lub w razie stwierdzenia, że jej przystąpienie zostało tymczasowo zatwierdzone w ramach wcześniejszych sprawozdań, CNPAS umieszcza taką osobę w elektronicznej tabeli podwójnych członków.

(2) CNPAS przekazuje elektroniczną tabelę podwójnych członków podmiotom zarządzającym i urzędowi w ciągu trzech dni roboczych od otrzymania sporządzanego dwa razy w miesiącu sprawozdania.

[…]”.

12 Artykuł 23 tego rozporządzenia stanowi:

„[…]

(3) Osoby, które CNPAS zidentyfikował po zakończeniu procedury pierwotnego przystępowania jako osoby, które podpisały więcej niż jeden akt przystąpienia, są wpisywane do rejestru członków jako »niezatwierdzone« i zostaną losowo przydzielone do funduszy zgodnie z przepisami niniejszego rozporządzenia”.

13 Artykuł 29 tego rozporządzenia stanowi:

„Po zakończeniu procedury losowego przydziału CNPAS zatwierdza przystąpienie osób dla każdego funduszu emerytalnego zarządzanego prywatnie z osobna i aktualizuje informacje w rejestrze członków”.

14 Artykuł 30 tego rozporządzenia przewiduje:

„(1) W terminie pięciu dni roboczych od wpisania osób przydzielonych losowo do rejestru członków CNPAS doręcza osobno każdemu podmiotowi zarządzającemu listę przydzielonych losowo osób, których przystąpienie do zarządzanego przez niego funduszu emerytalnego zostało zatwierdzone.

[…]”.

15 Artykuł 31 rozporządzenia nr 18/2007 ma następujące brzmienie:

„Każdy podmiot zarządzający, któremu CNPAS przydzielił losowo członków, jest zobowiązany doręczyć im, w terminie 15 dni kalendarzowych od daty ich zarejestrowania jako członków funduszu emerytalnego zarządzanego prywatnie, nazwę funduszu emerytalnego zarządzanego prywatnie i nazwę podmiotu, który nim zarządza”.

Postępowanie główne i pytanie prejudycjalne

16 ING Pensii jest spółką zarządzającą funduszami emerytalnymi działającą w szczególności na rynku obowiązkowych emerytur prywatnych w Rumunii. W tym charakterze prowadzone było przeciwko niej dochodzenie przez Consiliul Concurenței w sprawie ewentualnego naruszenia art. 5 ust. 1 ustawy nr 21/1996 oraz art. 101 TFUE.

17 Decyzją nr 39/2010 z dnia 7 września 2010 r. Consiliul Concurenței nałożył karę na 14 spółek zarządzających prywatnymi funduszami emerytalnymi, wśród których znajdowała się ING Pensii, z uwagi na zawierane między tymi spółkami porozumienia mające na celu podział klientów. Porozumienia te dotyczyły osób, które podpisały dwa akty przystąpienia do różnych prywatnych funduszy emerytalnych w trakcie pierwotnego okresu przystępowania do tych funduszy. Według Consiliul Concurenței, zawierając takie porozumienia, zarządzający prywatnymi funduszami emerytalnymi dokonali między sobą podziału tych osób (zwanych dalej „podwójnymi członkami”) w częściach równych i w ten sposób starali się uniknąć rozdziału podwójnych członków przez CNPAS.

18 W dniu 4 października 2010 r. spółka ING Pensii wniosła do Curtea de Apel București (sądu apelacyjnego w Bukareszcie), tytułem żądania głównego, o stwierdzenie nieważności decyzji nr 39/2010, zaś tytułem ewentualnym – o częściowe stwierdzenie nieważności tej decyzji, domagając się obniżenia wysokości nałożonej na nią grzywny. Spółka ta podniosła, że przedmiotowe porozumienia nie były sprzeczne z art. 5 ust. 1 ustawy nr 21/1996 oraz że nie zostały ponadto spełnione warunki stosowania art. 101 TFUE.

19 Spółka ING Pensii utrzymywała w szczególności, że podział członków zarejestrowanych jako podwójni członkowie nie odpowiadał pojęciu „porozumienia". Tym samym nie wywołał żadnych skutków polegających na ograniczeniu, zapobieżeniu lub zakłóceniu konkurencji na rumuńskim rynku prywatnego zarzadzania obowiązkowymi funduszami emerytalnymi lub na jego znacznej części. Spółka ING Pensii argumentowała również, że konkurencja między zarządzającymi prywatnymi funduszami emerytalnymi nie została wyeliminowana, ponieważ konkurowali oni ze sobą w pierwotnym okresie przystępowania.

20 Consiliul Concurenței z kolei twierdził, że w celu ustalenia antykonkurencyjnego charakteru porozumień zawartych między zarządzającymi prywatnymi funduszami emerytalnymi, w tym ING Pensii, należy wziąć pod uwagę ramy prawne stanowiące podstawę stworzenia i funkcjonowania rynku prywatnego zarządzania obowiązkowymi funduszami emerytalnymi, a także specyfikę rynku, na którym porozumienia te zostały zawarte.

21 Wyrokiem z dnia 6 lutego 2012 r. Curtea de Apel București oddalił skargę wniesioną przez ING Pensii. Od tego wyroku spółka skarżąca wniosła odwołanie do sądu odsyłającego. Podniosła ona w szczególności, że wybór innej niż przewidziana w obowiązujących przepisach metody obliczania podwójnych członków nie stanowił naruszenia ustawy nr 21/1996, lecz co najwyżej naruszenie uregulowania szczególnego dotyczącego sektora obowiązkowych emerytur prywatnych. Ponadto, ponieważ porozumienie ograniczało się do podziału podwójnych członków, nie mogło ono zakłócić konkurencji na przedmiotowym rynku, skoro podwójni członkowie, stanowiący mniej niż 1,5% rynku, nie byli przedmiotem konkurencji między zarządzającymi prywatnymi funduszami emerytalnymi.

22 Spółka ING Pensii argumentowała również przed sądem odsyłającym, że nie miała żadnego interesu natury praktycznej czy gospodarczej w podziale podwójnych członków w częściach równych, jako że w dniu 15 października 2007 r. miała już największy udział w rynku. Ponadto porozumienie wywarło pozytywne skutki, gdyż doprowadziło do nadania większej skuteczności procesowi przystępowania do obowiązkowych prywatnych funduszy emerytalnych, ponieważ członkowie mieli większe szanse na poszanowanie ich wyboru niż w przypadku przydziału losowego.

23 Spółka ING Pensii utrzymywała wreszcie, że w niniejszej sprawie nie wykazano skutku w postaci wprowadzenia barier na krajowym rynku obowiązkowych emerytur prywatnych w wyniku wyboru innej metody obliczenia podwójnych członków. Jeśli chodzi o porozumienia dotyczące marginalnej części rynku rumuńskiego, jest oczywiste, że ich rzeczywiste lub potencjalne skutki są nieznaczące i nie mogą w żadnym wypadku mieć wpływu na rynek Unii.

24 Consiliul Concurenței wniósł o oddalenie odwołania ING Pensii, utrzymując, że porozumienia o podziale podwójnych członków mogły zakłócić konkurencję na rynku obowiązkowych prywatnych funduszy emerytalnych, a zatem miały jako takie antykonkurencyjny cel. Możliwość wywołania przez dane porozumienie negatywnych skutków oraz stwierdzenie naruszenia polegającego na podziale rynku i źródeł zaopatrzenia nie są bowiem uzależnione od liczby klientów faktycznie podzielonych, gdyż aspekt ten wiąże się z konkretnymi skutkami porozumienia.

25 W tych okolicznościach Înalta Curte de Casație și Justiție (sąd kasacyjny i sprawiedliwości) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy w przypadku praktyki polegającej na podziale klientów ostateczna konkretna liczba tych klientów ma znaczenie w odniesieniu do spełnienia warunku dotyczącego znaczącego wpływu na konkurencję w rozumieniu art. 101 ust. 1 lit. c) TFUE?”.

W przedmiocie pytania prejudycjalnego

26 Na wstępie należy zauważyć, że sąd odsyłający stawia pytanie o znaczenie liczby osób, których dotyczyły porozumienia o podziale klientów w świetle jednej z przesłanek, o których mowa w art. 101 ust. 1 TFUE, zgodnie z którym to przepisem, aby porozumienie podlegało zakresowi stosowania tego przepisu, musi ono w szczególności być w stanie ograniczać konkurencję na rynku wewnętrznym.

27 W świetle okoliczności faktycznych rozpatrywanych w postępowaniu głównym postawione pytanie należy rozumieć w ten sposób, że dotyczy ono tego, czy art. 101 ust. 1 TFUE należy interpretować w ten sposób, iż porozumienia o podziale klientów, takie jak te zawarte pomiędzy prywatnymi funduszami emerytalnymi w sprawie w postępowaniu głównym, stanowią porozumienia mające antykonkurencyjny cel, i czy liczba klientów objętych tymi porozumieniami ma znaczenie w świetle warunku dotyczącego istnienia ograniczenia konkurencji na rynku wewnętrznym.

28 Należy przypomnieć w tym względzie, że aby porozumienie, decyzja związku przedsiębiorstw czy też uzgodniona praktyka podlegały zakazowi ustanowionemu w art. 101 ust. 1 TFUE, muszą one móc wpływać na handel między państwami członkowskimi, a ich „celem lub skutkiem” musi być zapobieżenie, ograniczenie lub zakłócenie konkurencji na rynku wewnętrznym.

29 Jeżeli chodzi o rozróżnienie, jakiego należy dokonać pomiędzy uzgodnionymi praktykami mającymi antykonkurencyjny „cel” a tymi, które mają antykonkurencyjne „skutki”, trzeba przypomnieć, że przesłanki te nie mają charakteru kumulatywnego, lecz alternatywny.

30 Zgodnie bowiem z orzecznictwem utrwalonym od czasu wydania wyroku LTM (56/65, EU:C:1966:38) alternatywny charakter tych przesłanek, wyrażony za pomocą spójnika „lub”, skutkuje w pierwszej kolejności koniecznością zbadania samego celu uzgodnionej praktyki, z uwzględnieniem kontekstu gospodarczego, w jakim ma być ona stosowana. Jednakże w wypadku gdy analiza treści uzgodnionej praktyki nie wskazuje na wystarczający stopień szkodliwości dla konkurencji, należy wówczas zbadać jej skutki, a do objęcia jej zakazem wymagane jest spełnienie przesłanek, które wskazują na faktyczne zapobieżenie, ograniczenie lub zakłócenie konkurencji w odczuwalny sposób (zob. wyroki: Beef Industry Development Society i Barry Brothers, C-209/07, EU:C:2008:643, pkt 15; a także T-Mobile Netherlands i in., C-8/08, EU:C:2009:343, pkt 28).

31 Co się tyczy pojęcia „ograniczenia ze względu na cel”, należy zauważyć, że pewne rodzaje współpracy między przedsiębiorstwami są przez sam swój charakter szkodliwe dla prawidłowego funkcjonowania normalnej konkurencji w stopniu wystarczającym do tego, aby nie było konieczności badania ich skutków (zob. podobnie wyrok CB/Komisja, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, pkt 49, 50 i przytoczone tam orzecznictwo).

32 W tym względzie z orzecznictwa wynika, że porozumienia mające na celu przez sam swój charakter spowodowanie podziału klientów w odniesieniu do usług stanowią formy zmowy szczególnie szkodliwe dla prawidłowego funkcjonowania normalnej konkurencji. Tym samym porozumienia w sprawie podziału klientów należą w sposób oczywisty, tak samo jak porozumienie w sprawie cen, do kategorii najpoważniejszych ograniczeń konkurencji (zob. podobnie wyrok Komisja/Stichting Administratiekantoor Portielje, C-440/11 P, EU:C:2013:514, pkt 95, 111).

33 Trybunał podkreślił również, że aby ocenić, czy dane porozumienie między przedsiębiorstwami czy też decyzja związku przedsiębiorstw wykazuje te cechy, należy skupić się na treści jego postanowień, na celach, do których osiągnięcia ono zmierza, a także na kontekście gospodarczym i prawnym, w jaki porozumienie to się wpisuje. W ramach oceny takiego kontekstu należy również wziąć pod uwagę charakter dóbr lub usług, których to porozumienie dotyczy, jak również rzeczywiste warunki funkcjonowania i struktury spornego rynku lub spornych rynków (zob. wyrok CB/Komisja, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, pkt 53 i przytoczone tam orzecznictwo).

34 Z tego wynika, że aby zdecydować, czy w sprawie w postępowaniu głównym rozpatrywane praktyki mogły stanowić takie ograniczenie „ze względu na cel", należy dokonać ich oceny w świetle tych tez z orzecznictwa.

35 Co się tyczy, po pierwsze, treści porozumienia rozpatrywanego w postępowaniu głównym, oczywiste jest, że spółka ING Pensii ułożyła się z innymi spółkami celem podziału w częściach równych nieokreślonej liczby zainteresowanych, czyli podwójnych członków, pomiędzy prywatnymi funduszami emerytalnymi uczestniczącymi w tych uzgodnieniach.

36 Jak ustalił to Consiliul Concurenței i jak wynika z akt sprawy, którymi dysponuje Trybunał, porozumienia rozpatrywane w postępowaniu głównym zostały sformułowane i zawarte jeszcze przed rozpoczęciem procedury przystępowania zainteresowanych osób do jednego z prywatnych funduszy emerytalnych. Spółki te przewidziały bowiem, że wiele osób zapisze się nie wyłącznie do jednego, lecz do kilku funduszy emerytalnych.

37 Co się tyczy, po drugie, celu realizowanego przez zainteresowane prywatne fundusze emerytalne, należy zauważyć, że dwustronne porozumienia o podziale podwójnych członków miały na celu przypisanie zainteresowanych osób do ograniczonego kręgu podmiotów w sposób sprzeczny z obowiązującymi przepisami prawa, a tym samym na niekorzyść innych spółek działających w sektorze gospodarczym rozpatrywanym w postępowaniu głównym.

38 Porozumienia, których istnienie ustalono, miały zatem wzmacniać na danym rynku pozycję każdego z tych prywatnych funduszy emerytalnych w stosunku do pozycji ich konkurentów, którzy nie uczestniczyli w rozpatrywanych uzgodnieniach.

39 Tym samym, zgodnie z uwagami poczynionymi w pkt 32 niniejszego wyroku, porozumienia te realizowały cel rażąco sprzeczny z prawidłowym funkcjonowaniem normalnej konkurencji.

40 Po trzecie, co się tyczy kontekstu gospodarczego i prawnego, w jaki się wpisują porozumienia rozpatrywane w postępowaniu głównym, należy przypomnieć przede wszystkim, że nowy rynek obowiązkowych prywatnych funduszy emerytalnych został utworzony w trakcie relatywnie krótkiego okresu, to jest czterech miesięcy, po którego zakończeniu została określona część rynku każdego z tych funduszy.

41 Należy następnie zauważyć, że zgodnie z ustawodawstwem krajowym przystąpienie zainteresowanych osób do jednego z 18 funduszy emerytalnych zatwierdzonych w tym celu było obowiązkowe i że przystąpienie to nabierało mocy prawnej dopiero z chwilą rejestracji w CNPAS.

42 Ponadto, zgodnie ze wspomnianym ustawodawstwem krajowym, osoby, które zostały zapisane u kilku podmiotów zarządzających takimi funduszami, zostały uznane za osoby, które nie dokonały ważnego przystąpienia, a tym samym miały zostać rozdzielone wśród tych funduszy w sposób wprost proporcjonalny do liczby osób, których przystąpienie zostało zatwierdzone do każdego z omawianych funduszy.

43 Ponadto wspomniane ustawodawstwo stanowiło, że osoba, która przystąpiła w sposób ważny do jednego z funduszy emerytalnych zarządzanych prywatnie, nie mogła, pod rygorem poniesienia znacznych kosztów, dokonać zmiany w zakresie swego przystąpienia przed upływem dwóch lat.

44 Wreszcie, poprzez zorganizowane przez siebie uzgodnienia, rozpatrywane prywatne fundusze emerytalne świadomie odstąpiły od norm prawnych, które przewidywały przypisanie podwójnych członków w następstwie interwencji właściwych organów krajowych i w sposób losowy.

45 W tych okolicznościach, celem dokonania oceny kontekstu gospodarczego i prawnego, w jaki wpisuje się porozumienie, zgodnie z orzecznictwem przypomnianym w pkt 33 niniejszego wyroku, należy wziąć pod uwagę charakter usług, których porozumienie to dotyczy, jak również rzeczywiste warunki funkcjonowania i struktury rynku.

46 W niniejszym wypadku charakter rozpatrywanych usług, cechujący się w szczególności ustawowym obowiązkiem przystąpienia przez określone osoby do jednego prywatnego funduszu emerytalnego, został zdefiniowany przez ustawodawstwo krajowe. Tym samym rozpatrywany w postępowaniu głównym produkt ubezpieczeniowy był łatwy do zidentyfikowania przez potencjalnych klientów, mimo że znaleźli się oni w obliczu silnej konkurencji między poszczególnymi prywatnymi funduszami emerytalnymi zatwierdzonymi w celu oferowania tego produktu.

47 Z tego wynika, że uzgodnienia zorganizowane przez rozpatrywane prywatne fundusze emerytalne miały na celu umożliwienie tym funduszom wywierania wpływu na strukturę i rzeczywiste warunki funkcjonowania nowego rynku obowiązkowych ubezpieczeń prywatnych na kluczowym etapie jego formowania.

48 Wreszcie, aby przesłanka, zgodnie z którą porozumienie w rozumieniu art. 101 ust. 1 TFUE było w stanie wpłynąć na handel między państwami członkowskimi, została spełniona, porozumienie to musi umożliwić – na podstawie całokształtu okoliczności prawnych lub faktycznych – przewidzenie z wystarczającym stopniem prawdopodobieństwa, że może ono wywrzeć wpływ bezpośredni lub pośredni, rzeczywisty lub potencjalny, na przepływy handlowe między państwami członkowskimi, i to w taki sposób, iż budzi obawy, że może ono przeszkodzić w realizacji jednolitego rynku między państwami członkowskimi. Ponadto konieczne jest, by wpływ ten nie był nieznaczny (zob. wyroki: Javico, C-306/96 EU:C:1998:173, pkt 16; Bagnasco i in., C-215/96 i C-216/96, EU:C:1999:12, pkt 47; a także Dalmine/Komisja, C-407/04 P, EU:C:2007:53, pkt 90).

49 Co się tyczy zdolności wpłynięcia przez porozumienie, które obejmuje całe terytorium państwa członkowskiego, na handel pomiędzy państwami członkowskimi, z utrwalonego orzecznictwa wynika, że skutkiem takiego porozumienia jest z samej jego istoty utrwalenie wprowadzenia barier o charakterze krajowym, stojących w ten sposób na przeszkodzie wzajemnej penetracji gospodarczej, której ma służyć traktat FUE (zob. wyroki: Vereeniging van Cementhandelaren/Komisja, 8/72, EU:C:1972:84, pkt 29; Komisja/Włochy, C-35/96, EU:C:1998:303, pkt 48; a także Wouters i in., C-309/99, EU:C:2002:98, pkt 95).

50 W niniejszym wypadku z akt sprawy przedłożonych Trybunałowi wynika, że rozpatrywane usługi mogły mieć charakter transgraniczny, ponieważ osoby, które podlegały obowiązkowi przystąpienia do jednego z zatwierdzonych funduszy, i ich pracodawcy mogli mieć siedzibę czy miejsce zamieszkania w innych państwach członkowskich, i że fundusze emerytalne utworzone w Rumunii mogły przynależeć do spółek usytuowanych w innych państwach członkowskich.

51 O ile bowiem prawdą jest, że dostęp do tego nowego rynku obowiązkowych prywatnych funduszy emerytalnych był ograniczony do spółek zatwierdzonych w tym celu w Rumunii, o tyle porozumienie rozpatrywane w postępowaniu głównym utrudniło penetrację rynku rumuńskiego przez spółki mające siedzibę poza terytorium rumuńskim, lecz pragnące również oferować usługi w tym sektorze gospodarczym.

52 Należy uznać, że sytuacja ta może wpłynąć na wymianę w ramach rynku wewnętrznego Unii.

53 Z tego wynika, że porozumienia rozpatrywane w sprawie w postępowaniu głównym można zakwalifikować jako ograniczające konkurencję ze względu na sam ich cel w rozumieniu art. 101 ust. 1 TFUE.

54 W tych okolicznościach liczba osób, których konkretnie dotyczyły porozumienia o podziale rozpatrywane w postępowaniu głównym, jest pozbawiona znaczenia do celów stwierdzenia istnienia takiego ograniczenia konkurencji.

55 Jak bowiem zauważył rzecznik generalny w pkt 83 opinii, antykonkurencyjny cel porozumienia o podziale, a w szczególności możliwość wywołania przez to porozumienie negatywnych skutków na rynku, zależy nie od konkretnej liczby klientów rzeczywiście podzielonych, lecz wyłącznie od treści i obiektywnych celów tego porozumienia w świetle kontekstu gospodarczego i prawnego jego zawarcia.

56 Z powyższej analizy wynika, iż art. 101 ust. 1 TFUE należy interpretować w ten sposób, że porozumienia o podziale klientów, takie jak te zawarte pomiędzy prywatnymi funduszami emerytalnymi w sprawie w postępowaniu głównym, stanowią porozumienia mające antykonkurencyjny cel, a liczba klientów objętych tymi porozumieniami nie może mieć znaczenia w celu oceny warunku dotyczącego istnienia ograniczenia konkurencji na rynku wewnętrznym.

W przedmiocie kosztów

57 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (druga izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 101 ust. 1 TFUE należy interpretować w ten sposób, że porozumienia o podziale klientów, takie jak te zawarte pomiędzy prywatnymi funduszami emerytalnymi w sprawie w postępowaniu głównym, stanowią porozumienia mające antykonkurencyjny cel, a liczba klientów objętych tymi porozumieniami nie może mieć znaczenia w celu oceny warunku dotyczącego istnienia ograniczenia konkurencji na rynku wewnętrznym.

Podpisy